

До края на XVIII в. за хайдушкото движение съдим предимно от народния епос, където легендарното се преплита с действителното. Турските документи са сравнително малко и отразяват субективно хайдушкото движение — хайдутите са представени като разбойници. Ето защо с народните песни и турските документи трябва да се отнасяме много внимателно и критично.

Хайдутите и войводите от Сливенския край са действували из Стара планина, Средна гора, Странджа, Сакар планина и другаде. Ако се съди по народните песни, в този край са действували и хайдутите от други краища на страната.

Имената на най-старите хайдутите и войводи не са известни дори в народните песни. За други пък не може да се установи месторождението им, а се знае, че са действували из Сливенския балкан. Освен това народните песни, предавани от уста на уста, са търпели редица изменения, допълнения и преплитане на герои от различни времена. Така например в сливенската песен за Дамян и Кузман се споменава същевременно за Неда войвода и Стоян войвода. Последният бил байрактар на Недка, а в последствие става войвода.

В много народни песни е възпят и народният герой Стоян войвода. За него се пеят редица песни в Сливенско и Котленско. Вероятно това са песни за прочути сливенски войводи, чиито имена не са достигнали до нас и в мрачните години на османското иго тези герои са получили популярното име Стоян.

В някои от песните Стоян е представен като старите юнаци

Ясно му е слънце на чело,
златни му месец на гърди,
ситни му звезди на плещи,

което иде да покаже неговата старинност. Стоян е представен като смел хайдутин, завардил

до три пътя и пътеките
не смей чилик да мине,
камо ли пусти душмани
турци, татари, манафи!